

**BENE JÁNOS – SZABÓ PÉTER:**  
***A magyar királyi  
 honvéd huszár tisztikar  
 1938–1945***

*A magyar királyi honvéd huszár tisztikar 1938–1945*, vagy közkeletű nevén a „huszárlexikon” hatalmas vállalkozás, amely minden jó szándék ellenére sem törekedhetett teljességre. A szerzők kutatómunkája hatalmas nehézségekbe ütközött a kötet elkészítésekor, hiszen a hiányos hazai iratállomány mellett a még – nem egyszer a határon túl vagy az emigrációban – élő huszárok, vagy az eltávozottak rokonai, ismerősei körében is el kellett végezniük az adatgyűjtést. A műben 611 hivatásos és 1156 tartalékos huszártiszt adatait találjuk meg. Ők egy sok évszázados intézmény utolsó képviselői. Bene János és Szabó Péter hadtörténeteszek bevezető tanulmánya ezen utolsó képviselők mögé festi fel az általuk megélt „utolsó idő” tablóját.

A könnyűlovasságnak azt a „műfaját”, amelyet huszárságnak neveznek, Európa „hungarikumként” ismerte meg. A huszárság a katonaságnak olyan ágát jelentette, amelyre minden európai országnak évszázadokon át szüksége volt, s amelyet szinte mindenhol magyarok alapítottak. Ennek az intézménynek

váza, gerince volt a huszár tisztikar. Splényi Géza, a nyíregyházi huszárok egykori őrnagya így foglalta össze élethivatásának lényegét: „A huszártiszt sohasem volt csak parancsnok, hanem századának, szakaszának apja, papja, tanítója. Apja, aki minden körülmények között gondoskodik. Papja, akihez minden alárendeltje, minden bajával, gondjával fordulhat. Tanítója, aki megtanította a legfontosabbra, a hagyományos huszárszellemlre, bajtársiasságra, jobban-rosszban az önfeláldozásig. Ez forrasztott össze tisztet, altisztet és huszárt egy családdá, ennek folyománya az a viszony, melyet más fegyvernembeliek úgy megcsodáltak.”



Huszártisztnek lenni komoly rangot jelentett a mindennapokban, amihez széleskörű „társadalmi elvárások” kapcsolódtak: megkövetelték a rendezett családi életet, legalább háromszobás lakást kellett fenntartani a hozzátartozó személyzettel, és elvárták a társasági életben való részvételt is.

A huszár a II. világháborúban is bizonyított. Főként, ha arra használták, amire egy gépesített háborúban a lovasságot használni kellett: közel- és távolfelderítésre, szárnybiztosításra, rajtaütésszerű támadásokra. A huszár lovának köszönhetően nem volt úthoz kötve, ezért az úttalan útjairól nevezetes Szovjetunió-

ban szolgálata különösen értékes volt. Az más kérdés, hogy „tűzoltás” alkalmával a hadvezetés, kivált a német hadvezetés – amely pazarlóan bánt az alárendelt magyar alakulatokkal – erődvonalak áttörésére, helységarcokra, páncélos támadások felfogására vetette be. Huszáraink ott voltak a magyarok által megjárt szinte valamennyi csatatéren, és mindenhol megállták a helyüket. A II. világháború látott utoljára csatadöntő huszárhozámot.

A bevezető tanulmánynak köszönhetően a laikusok számára is megszólalnak a lexikon adatai. Emberi sorsok bontakoznak ki a 20. század abszurd, valóságértelen történetéből: családi háttér, katonai pályafutás, alakulatok hadrendi számai, egyenruhás fotók, csataterék nevei és az út vége: hősi halál, emigráció vagy igazságtalan meghurcoltatás a létező szocializmusban rendszerszerűen alkalmazott kollektív bűnösség elvének szabályai szerint. Találkozhatunk egy derék huszár alezredessel, aki miután végigverekezte a háború ráeső részét, a népi demokráciában mint osztályidegen többek között répaátvevőként, majd egy szervezetrágyatelep segédmunkásaként dolgozott. Vagy olyan huszár ezredessel, aki – miután kitelepítették – az ötvenes évek első felében személyes tárgyainak áruba bocsátásából élt, majd emigrált, s Németországban letelepedve jó nevű festőként főként lovakat ábrázoló képekkel kereste a nyeret.

A kötet tehát nemcsak a korszakkal foglalkozó történeteszek számára szolgálhat hasznos adatokkal, adalékokkal, hanem – a közvetlenül vagy közvetetten érintettekén kívül – a laikus olvasó számára is érdekes olvasmány lehet.

SZENTPÁLY-JUHÁSZ MIKLÓS

(*Heraldika Kiadó, Budapest, 2006,*  
*682 oldal, 9000 Ft*)

**L. NAGY ZSUZSA:**

***Egy politikus polgár  
 portréja –  
 Rassay Károly***

Rassay Károly a II. világháborút megelőző időszak egyik legnagyobb formátumú magyar politikusa volt, akinek neve mára szinte teljesen a feledés homályába merült. Vagyis csak merülne, ha a közelmúltban L. Nagy Zsuzsa, a két világháború közötti magyar történelem kiváló kutatója nem írt volna könyvet életéről. Annak a politikusnak az életéről, aki 1921-ben ellenzéki liberális pártot alapított, amely lényegében a demokratizálódás egyetlen alternatíváját jelentette a Horthy-rendszerben.

Mint a korszak szinte összes polgári pártja, Rassayé is klubszerűen felépülő szervezet volt. Budapesten rendelkezett központtal, a fővárosban voltak alapszervezetek, vidéken